

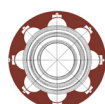
Skarhults kyrka

Lunds stift



Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

HENRIK NILSSON 2017-03-03



Max Laserna
Byggnadsantikvarie

Svenska kyrkan 
LUNDS STIFT

Skarhults kyrka

Eslövs församling, Frosta kontrakt, Lunds stift, Skarhult socken, Eslöv
Skarhult 14:1, Eslövs kommun, Skåne län, Skåne.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Skarhults kyrka är belägen i ett svagt kuperat odlingslandskap i övergångsbygden mellan bördig slätt och skog några kilometer sydost om Eslöv. Omgivningarna domineras av godsmiljön kring Skarhults slott som omges av ett större park- och lövskogsområde. Godset sägs vara ett av Skånes äldsta och ska ha funnits i ätten Rosensparres ägor åtminstone sedan 1300-talet. Slakten kallade sig även Skarholt, och tidigare varianter på stavning av godsnamnet har bland annat varit *Skarholta* och *Skarolt*.

Dagens huvudbyggnad uppfördes på 1500-talet och utgörs av en trelängad och tornförsedd borg i rött tegel. Dess trädgårds- och parkanläggning genomskärs av den ringlande Bråån, på vars södra sida kyrkogården angränsar. Vid mitten av 1800-talet ägdes godset av Karl XIV Johan och slottet genomgick då en restaurering under ledning av domkyrkoarkitekten C.G. Brunius. Skarhults by framställs på en avmätningsskarta från



Flygbild över Skarhults kyrka och slott 2014, tagen från sydväst. Foto: Pär-Martin Hedberg.

1760 som en radby med ett tiotal gårdar utmed Bråån några hundra meter öster om kyrkan. Efter 1800-talets skiften återstår en handfull fastigheter på platsen. Skarhults slott är idag byggnadsminnesförklarat och godsmiljön med tillhörande arrendegårdar samt kyrkan är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården.

Kyrkobyggnaden

Skarhults kyrka antas ha uppförts mellan åren 1150–75 och bestod ursprungligen av långhus, smalare kor och en troligtvis halvrund absid. Den välkände stenhuggaren Mårten stenmästare anges ibland som kyrkans byggmästare. Den för sockenkyrkor ovanligt monumentala sydportalen med sandstenskolonner och tympanonfält har dock tillskrivits en lärling till Mårten stenmästare, kallad Skarhultsmästaren. Denne elev nämns också som alternativ byggmästare för hela kyrkan. Den påkostade sydportalen tyder på att en lokal storman stod bakom kyrkbygget, möjligen från samma släkt som senare anlade sätesgården Skarhult.

Ett kvadratisk västtorn tillkom redan på 1200-talet men var då ungefär en våning lägre än idag. En murverksundersökning utförd 1990 tyder på att tornet tidigare hade en ingång i söder. På 1400-talet uppfördes framför kyrkans sydport ett vapenhus med trappstegsgavel. Under samma århundrade valvslogs kyrkorummet och försågs med ornamentala kalkmålningar.

Från sen medeltid vet man med säkerhet att kyrkan fungerade som patronatskyrka till Skarhults gods. När herren på Skarhult, Sten Rosensparre, avled vid slaget i Axtorna 1565 lät hans hustru Mette Rosenkrantz riva det gamla koret med absid för att istället uppföra ett kor med gravkammare åt sin framliden make. Koret byggdes som en fullbred och två valvtravéer lång förlängning av långhuset. Gravkammaren placerades under koret men med ingång från långhuset via en trappa i tegel. Korets östfönster pryddes av det danska riksvapnet och förvaras idag på Kulturhistoriska museet i Lund. Norr om koret uppfördes även en sakristia och långhusets valv och väggar försågs med nya, figurativa kalkmålningar.

På 1700-talet fick kyrkan en ny predikstol utförd av bildhuggaren Johan Ullberg, vilken ersatte den tidigare predikstolen som hade rasat mitt under en predikan 1696. Kyrkans slutna bänkinredningen tros vara ungefär samtida med predikstolen. Under 1700-talet var de nyklassicistiska kyrkorna med ljusa och luftiga kyrkorum normen inom svensk kyrkobyggnadsarkitektur. I Skarhult, precis som på många andra håll, kalkades därför de dekorativa målningarna över i vitt. Ljusinsläppet begränsades emellertid till ett fåtal högt placerade små fönster, och det ljusa kyrkrum vi ser idag är istället en frukt av de stora rundbågiga fönsteröppningar som upptogs på 1800-talet.

I början av 1900-talet var kyrkobyggnadens underhållsbehov stora. Det dröjde dock till 1940 innan de mycket omfattande arbetena efter förslag av arkitekt Erik Lundberg kunde påbörjas. Året därinnan hade ett pannrum under mark för oljeeldad panna tillbyggt i norr och de järnkaminer som tidigare värmt upp kyrkan kunde nu avlägnas. Långhusgolvet sänktes till ursprunglig nivå och valvens kalkmålningar frilades



1940 frilades nedgången till gravkoret, som undersöktes och restaurerades. Bilden är hämtad från Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöbild. Foto: Harald Olsson.

under ledning av konservator Oswald Oswald. Kyrkorummet återfick på så vis sin senmedeltida prägel. Sydportalen hade vid ett tidigare tillfälle, möjligen under 1700-talet, vitkalkats men frilades nu. Dess tympanonfält var placerat i den igenmurade valvbågen mellan långhus och tornrum. Valvbågen togs upp tornrummet fick nu funktion som dopkapell, dit kyrkans medeltida dopfunt flyttades. Tympanonfältet placerades åter över sydportalen, som samtidigt fick ett brädat tredingstak för att synliggöra hela portalen. En uppgång från vapenhuset till tornet sattes igen och ersattes av en trappa i tornrummet. Äldre fast inredning målades eller konserverades. Korets östgavel försågs med en fönstermålning utförd av Roger Nilsson. Gravkammaren undersöktes och restaurerades kryptan, och man upptäckte då att Mette Rosenkrantz kvarlevor inte fanns i Skarhult. Detta trots den gravhäll i koret som framställer både henne själv och maken Rosensparre. Hon antas istället vara begravd i Danmark med hennes andra make, den danske rikshovmästaren Peder Oxe.

En ny orgel installerades 1968 som ersatte en befintlig Hammondorgel. Tio år senare utfördes mindre reparations- underhålls och rengöringsarbeten i kyrkorummet. 1982 byggdes sakristian om efter ritningar av ingenjör Bo-Göran Hansson. 1993 putslagades fasaderna och 2003 installerades elektrisk klockringning. 2010 utfördes en ny yttre renovering där bland annat tak och fasader rengjordes, fasaderna putslagades och fönstren målades om.

Exteriör

Kyrkans planform utgörs av långhus, fullbrett kor i öster, smalare kvadratisk torn i väster, vapenhus i söder samt sakristia och pannrum i norr. Murverken är uppförda av rektangulära gråstenar, med inslag av sandstenskvadrar i vissa hörnkedjor. Korets och

vapenhusets trappstegsgavlar är murade i tegel. Fasaderna är spritputsade och vitkalkade och avslutas förutom på gavelfasaderna med en enkel putsad gesims i tegel under takfoten. Samtliga takfall frånsett tornet utgörs av sadeltak täckta med rött enkupigt tegel. Tornet har spånklätt tälttak där den övre delen täcks av falsad kopparplåt. I kyrkans rundbågiga fönsteröppningar utan språng sitter gråmålade gjutjärnsfönster med småspröjsade rombiska mönster förutom i korets östfasad som har ett blyinfattat innerglas med utvändigt skyddsglas.

Västtornet har skråhuggen sockel av höörsandsten som vilar på en utskjutande sula av gråsten. I nedre våningens västfasad finns ett fönster. Fasaderna har ett flertal ankarslutar, vars funktion är att motverka lasterna i konstruktionen. Strax över långhusnocken löper även ett horisontellt dragjärn runt hela tornet. Tornet har två rundbågiga ljudöppningar i varje väderstreck med ljudluckor av svartmålad panel placerade i djupa nischer. Nischerna är indragna från fasadlivet förutom i väster där de avslutas rakt.

Vapenhuset i söder saknar sockel men ett fåtal av grundläggningens obearbetade gråstenar är synliga ovan mark. I sydfasaden återfinns kyrkans huvudentré i form av en stickbågig murverksöppning med ett dörrblad klätt med panel i rombiskt mönster. Dörren är täckmålad i brun kulör och har ett enkelt vrede av smidesjärn. Ovanför dörren finns en mindre skulderbågig blinding. Fasaden avslutas med en trappstegsgavel som avtäcks med enkupigt rött tegel.

Långhusets södra och norra fasader vilar på en skråhuggen sockel av höörsandsten. I norr är sockeln idag belägen under marknivå. Den västra fasaden saknar sockel. Även det fullbreda koret i öster som är en förlängning av långhuset har skråhuggen sockel, dock ej synlig i norr.

Sydfasaden har tre fönsteröppningar, en i långhuset och två i koret. Strax under takfotsgesismens syns ankarslutar, vars dragjärn tar upp valvens last på yttermurarna. Fönsteröppningen i korets östfasad är något mindre än kyrkans övriga fönsteröppningar. Östfasaden avslutas upptill med en trappstegsgavel som avtäcks med rött munk-



Kyrkan sedd från sydväst.

och nunnetegel. Gaveln pryds av nio smala och höga blinderingar. Blinderingarna är slätputsade och vitkalkade, men färgspår visar att de tidigare varit svartmålade, möjligen ursprungligen, och vid ett senare tillfälle prytt av orneringsmåleri i rött.

Norrfasaden har tre fönsteröppningar, en i koret och två i långhuset. Under det västra fönstret finns ett par stenar som sannolikt är spår av kyrkans medeltida norrportal. Högt upp i fasaden syns ankarslutar på motsvarande position som i sydfasaden. Vid korets norra valvtravé ansluter en sakristia som precis som koret uppfördes under 1500-talet. I sakristians norra fasad sitter en dörr i en rakslutad murverksöppning. Dörrbladet har samma utformning som vid kyrkans huvudentré i vapenhuset. I sadeltakets nock finns en putsad skorsten. I vinkeln mellan långhuset och sakristians västfasad anlades ett pannrum 1939. Pannrummet är till större del beläget under mark. Ovan mark syns endast ett pulpettak med svartmålade skivtäckt kopparplåt samt ett par decimeter av de betonggjutna väggarna som är målade mörkgrå. Ingång till pannrummet sker från väster.

Interiör

Kyrkan nås via huvudentrén i vapenhuset som tillbyggdes på 1400-talet. Den stickbågiga ytterdörrens insida är bräddad och täckmålad i brun kulör. Golvet är i mittgången belagt med rött tegel i fiskbensmönster, varpå en modern grå matta ligger. På vardera sida om mittgången är tre äldre gravhällar nedsänkta i golvet. Utmed väst-, öst- och delvis sydväggen finns murade sittbänkar som liksom dessa väggar är vitputsade. Väggen mot norr utgörs av långhusets ursprungliga yttermur, en frilagd naturstensmur med breda kalkfogar. I den övre delen finns även inslag av tegel.

Kyrkans ursprungliga sydportal i grå och röd sandsten består av två fristående kolonner med tärningskapital som ett tympanonfält omgärdat av arkivolter i tre språng. Tympanonfältet i grå sandsten framställer två lejon kämpande lejon som håller ondskan utanför helgedomen. I dörröppningen sitter en medeltida, möjligen ursprunglig, järnmidd och bepansrad dörr. Taket utgörs av ett bräddat tredingstak som tillkom vid restaureringen 1940. Mellan väst- och östväggarna spänner tre grova ekbjälkar. I vapenhuset förvaras kyrkans två medeltida kyrkklockor, en straffstock samt en rad äldre bruksföremål.



Den romanska sydportalen tillskrivs den så kallade Skarhultsmästaren.

Det romanska långhuset är två valvtravéer långt och utgör kyrkans enda ursprungliga byggnadsdel. Golvet är i mittgången belagt med rött tegel i fiskbensmönster. I mittgången finns även en nedsänkt gravhäll som döljs av en gul matta. Nedgången till gravkammaren närmast korets täcks av breda ekplankor. Den slutna bänkinredningen står på ett något upphöjt furugolv. Murverken bryts upp av korgbågiga fönsteröppningar, två i norr och ett i söder. Fönstrens innerbågar av trä tillkom vid restaureringen 1940 och är täckmålade i grå kulör. De båda kryssvalven är rikligt dekorerade med kalkmålningar som tillkom någon gång under åren 1525–50. Motiven är främst traditionella födelse- och passionsbilder, det vill säga händelser i Jesu liv. Målningarna är utförda mot en stjärnbeströdd bakgrund som omges av slingrande bladverk. Även valvribbor samt sköld- och gördelbågar pryds i det östra valvet av bladornamentik, medan de i den västra travéen är kvadermålade i rött, gult och grått. I väster leder två trappsteg upp till tornrummet som även avskiljs från långhuset av ett spetsbågigt valv.

Det kvadratiske tornrummet i tornets bottenvåning har golv av mönsterlagt rött och gult tegel. Väggarna har en tunn vitkalkad puts och taket utgörs av första tornvåningens plankgolv. I väster finns en fönsteröppning med rundbågig innerbåge med sexdelad spröjsning och antikglas.

Det fullbreda koret i öster spänner över två valvtravéer och är beläget tre trappsteg högre än långhuset. De båda kryssvalven är liksom väggarna vitputsade och har trapetsformade valvribbor och rundbågiga sköldbågar. I den västra travéen pryds valvmitten



Kyrkorummet mot koret i öster. Den kyrkliga traditionen med kalkmålningar försvann i och med reformationen, och målningarna i Skarhult är några av Skånes yngsta.

av en rosett i stuck. Koret har två fönsteröppningar i söder och en i norr med fönster i samma utförande som i långhuset. Det östra fönstrets innerbåge har glasmålningar och fungerar på så vis som en slags altartavla. Målningarna utfördes av konstnären Roger Nilsson 1940 och har motivet ”Kvinnor vid Jesu grav på Påskdagen”. I korets sydöstra och nordöstra hörn finns två korbänkar. I det sydvästra hörnet står predikstolen och på motsatt sida den medeltida dopfunten.

Genom en stickbågig dörröppning i korets norra mur nås sakristian som har obehandlat trägolv, vitputsade väggar och tak av breda, obehandlade trätiljor och synliga takbjälkar. Dörren till koret har två speglar och är gråmålad medan ytterdörrens insida är målad i brun kulör. Sakristian är inredd med bland annat bönealtare, skrivbord och handfat.

Inredning och inventarier

Altaret är ett murat och vitputsat blockaltare utan altarskiva, möjligen tillkommet i samband med tillbyggnaden av koret på 1500-talet. Vid restaurering 1940 plockades altaret ner och murades upp på samma plats efter golvhöjningen. Ett medeltida gotiskt *krucifix* i trä belagt med bladguld är placerat på altaret.

Altarringen i trä, sannolikt samtida med kyrkans predikstol och bänkinredning från 1700-talet, har rektangulär planform och sammanlänkas i bakkant med de korbänkar som flankerar altaret. I framkant är altarringen öppningsbar. Barriären består av spjälor med balusterdocksprofil samt en profilerad överliggare. Altarringen är marmorerad i grått och gult och ommålades senast 1985, då även knäfallets gula tygbeklädnad tillkom.

Predikstolen i furu och lövträ tillverkades på 1700-talet av träsnidaren Johan Ullberg från Finja och är placerad i korets sydöstra del mot yttermuren. Den firsidiga korgen med tillhörande trappa bärs upp av en snidad pelare. Korgens och trappbarriärens fältindelningar pryds av blad- och blomsterornamentik i ramverk. Fälten avskiljs av snidade konsoler. Predikstolen är marmorerad i grått och gult med detaljer i förgyllning, blått och svart. Färgsättningen tillkom vid restaureringen 1940 och är en rekonstruktion av den ursprungliga färgsättningen.



Den medeltida dopfunten är placerad strax väster om ingången till sakristian.

Dopfunten i huggen sandsten är daterad till ca 1300 och är därmed kyrkans äldsta inventarium. Den tillhör Ravlundagruppen, vars dopfuntar karakteriseras av cuppor ornerade med bågält. Cuppan vilar på en rund och släthuggen fot med smalt runt skaft som upptill avslutas med en vulst.

Den slutna *bänkinredningen* i trä tillverkades sannolikt på 1700-talet och har rak och enkel utformning. Dörrarna, med smidda beslag, har en spegel och profilerat överstycke medan ryggstöden pryds av liggande speglar. På herrskapsbänkarna, som tidigare var reserverade för patronatsfamiljen på Skarhult, har dörrarnas speglar ett mer dekorativt utförande. Bänkkvarteren är grönlaserade utvändigt och mörkbetsade och lackade invändigt, liksom de senare tillkomna spjalverken mot radiatorerna vid ytterväggarna. På sitsarna ligger dynor klädda med rött tyg. Vid restaureringen 1940 ökades bänkväständer, sittplatserna breddades och ryggstödens vinkel ändrades.

Orgeln som är tillverkad av J. Künkels orgelverkstad i Lund 1968 är placerad i tornrummet och har sex stämmor fördelade på två manualer och pedal. Orgelhuset i lackad ek har rak och modernistisk utformning med öppet pipverk.

I korgolvet finns två nedsänkta *gravhällar* i sandsten med figurframställningar och ornamentik. Gravhällarna har koppling till patronatsfamiljen på Skarhult, bl. a. Sten Rosensparre (1523–1565) och Mette Rosencrantz (1533–1588). Ytterligare gravhällar finns i långhusets mittgång samt i vapenhuset.

Kyrkan har två *medeltida kyrkklockor* i kopparmalm med järnkläppar och inskriptioner. *Storklockan* tillverkades 1490 av Johannes Pavli från Själland, medan den något äldre *lillklockan* göts av Stefanus Petri 1479 och är helgad till kyrkans skyddshelgon S:t Nikolaus. De medeltida klockorna förvaras sedan 1950-talet i vapenhuset, då de plockades ner och ersattes av två nytillverkade klockor från Ohlssons klockgjuteri i Ystad.

På korets östra vägg hänger en *värja* som påträffades i gravkammaren 1940 och tros ha tillhört Sten Rosensparre på Skarhult, Mette Rosencrantz make för vilken hon lät uppföra gravkammaren.



Mette Rosencrantz lät på 1500-talet bygga ut Skarhults kyrka där gravhällen över henne och maken Sten Rosensparre än är bevarad. Rosencrantz lär dock vila i Danmark, med sin andre make rikshovmästaren Peder Oxe.

Kyrkogård

Kyrkogårdar som vi känner dem idag, med gångsystem, gravkvarter och gravmonument är ett fenomen som fick sitt genomslag så sent som på tidigt 1800-tal. Medeltida kyrkogårdar var enkelt utformade, gräsklädda och trädlösa, där gravplatserna utgjordes av låga gravkullar utan särskild markering än möjligen ett enkelt träkors.

De äldsta delarna av Skarhults kyrkogård var precis som de flesta medeltida kyrkogårdar placerad i kyrkans absoluta närhet. En avmätningsskarta från 1760 visar en omfattning som sannolikt i stort varit gällande sedan kyrkans uppförande, och som enligt kartmaterialet kom att vara så ända fram till 1922. Detta år utvidgades kyrkogården i samtliga väderstreck, men främst åt väster och öster, genom en markdonation året dessförinnan på knappt 0,7 hektar från dåvarande ägaren till Skarhults slott Werner von Schwerin.

I gåvobrevet ställdes vissa villkor, bland annat att den nordöstra delen av kyrkogården, där hans föräldrar redan fått sin sista vila, skulle bevaras som kyrkogårdspark och att endast von Schwerin och hans efterlevande skulle få begravas där. Det förtydligades också att donationen även inkluderade ”det av min fader någon gång upplåtna området, som mig veterligen aldrig blivit lagfaret, och som redan är fullt upptaget av gravar.” Detta rör sannolikt ett område strax väster om kyrkan och visar att Skarhults kyrkogård, trots avsaknad på lagfart, precis som de flesta kyrkogårdar i landet utvidgades under 1800-talet till följd av den kraftiga befolkningsutvecklingen.



Söder om kyrkan karakteriseras kyrkogården av äldre högresta gravstenar, i vissa fall omgärdade av staket i smide.

Dagens kyrkogård har samma omfång som 1922. Mot den grusade parkeringen i öster avgränsas den av en låg mur av tuktad granit, medan murar av otuktad natursten utgör avgränsning mot åkermarken i söder och väster. I norr avgränsas kyrkogården av Bråån och det mindre lövskogsbestånd som växer fritt längs åkanten. De raka gångsystemen är belagda med ljus singel, liksom gravplatserna längst i sydost och enstaka gravar på den övriga kyrkogården som annars är gräsbeklädd.

Den von Schwerinska gravplatsen i nordost avgränsas mot kyrkan av en tujahäck och präglas av gravmonument i form av bautastenar, men mindre stenar och liggande hållar förekommer även. Söder och norr om kyrkan har majoriteten av gravvårdarna tydlig 1800-talsprägel, med högresta stenar som i flera fall inringas av staket i smide eller kättingar i stenpelare. Närmast kyrkan, öster om vapenhuset, står två sirligt utformade järnkors som är ovanliga för Skånska begravningsplatser. De nyare delarna i väster har tagits i bruk i begränsad omfattning. Här dominerar liksom i kvarteret längst i nordöst lägre gravstenar typiska från 1930-talet och framåt, omgärdade av lågt klippta buxbomshäckar eller stenramar. Utmed kyrkogårdens västra mur står ett flertal äldre gravstenar uppställda. Rakt väster om kyrkan anlades 2013 en askgravlund, cirkulärt utformad med storgatsten inringad av en avenbokhäck. Centralt placerat står ett minnesträd i smide med namnbrickor i glas. För ritningarna stod Lokal XXX Arkitekter.

Växtligheten utgörs främst av formklippta städsegröna buskar och häckar. Sporadiska inslag av lövträd förekommer, varav en större del är relativt nyplanterade, bland annat en oavslutad trädrad av lönnar innanför södra kyrkogårdsmuren.

Författaren Nils Ludvig Olsson, främst känd för sin diktning på bygdemål, är begravnen på Skarhults kyrkogård.

Byggnader på kyrkogården

Strax nordväst om kyrkan finns en enkel byggnad av friggebodskaraktär som inrymmer toalett och redskapsbod. Byggnaden uppfördes 1964 och har fasader klädda med liggande brunmålad panel och sadeltak avtäckt med enkupigt rött tegel.



Ett av de två ovanliga järnkorsen öster om vapenhuset.

Kulturhistorisk karaktärisering för Skarhults kyrkoanläggning

Skarhults kyrka antas ha uppförts mellan åren 1150–75 och bestod ursprungligen av långhus, smalare kor och en troligtvis halvrund absid. Den romanska kyrkan försågs på 1200-talet med kvadratisk västtorn och på 1400-talet med vapenhus i söder. Under samma århundrade valvslogs långhuset. Vid mitten av 1500-talet utvidgades kyrkan åt öster med fullbrett kor och underliggande gravkor samt sakristia i norr. Senast på 1600-talet höjdes tornet och sedan denna ombyggnad har kyrkan behållit samma byggnadsvolym.

Omgivningarna domineras av godsmiljön kring Skarhults slott, en renässansborg uppförd på 1500-talet ett hundratal meter från kyrkan på andra sidan Bråån. Godsmiljön är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården och Skarhults slott är byggnadsminnesförklarat.

Det är också just övergångsperioden mellan senmedeltid och renässans som karaktäriserar kyrkobyggnaden, med relativt små byggnadsvolymer och tidstypiska trappstegsgavlar på kor och vapenhus. Sedan restaureringen 1940, då den ursprungliga sydportalen och långhusvalvens kalkmålningar återställdes, har även kyrkans interiör en tydlig medeltida prägel. 1700-talets fasta inredning i trä, som den slutna bänkinredningen, altarringen och predikstolen, utgör den andra större årsringen.

Den kyrkliga traditionen med figurativa kalkmålningar försvann i och med reformationen. Målningarna i Skarhult är av konsthistoriskt intresse då de utfördes 1525–50 och därmed är några av Skånes yngsta. Den välbevarade och ståndsmässiga sydportalen är ett ovanligt inslag i medeltida landsortskyrkor, och tyder på att en välbeställd släkt eller familj stått bakom uppförandet av kyrkan. Portalen har förutom detta symbolvärde även arkitektoniska och byggnadsteknikhistoriska värden, de sistnämnda förstärks av det medeltida dörrbladet som möjligen är ursprungligt. Byggnadsteknikhistoriska värden kan även tillskrivas kyrkans murverk och gravkoret.

Den nära kopplingen till Skarhults slott präglar på flera sätt kyrkobyggnaden. Sten Rosensparre, som påbörjade uppförandet av renässansslottet, avled vid slaget i Axtorna 1565 och hans hustru Mette Rosencrantz lät därför anlägga gravkoret som också medförde nytt fullbrett kor och sakristia. Såväl nyrenässansslottets som stora delar av kyrkans nuvarande utformning går därmed att härleda till ett och samma byggherrepar, vars gravsten ligger nedsänkt i korgolvet. Rosenkrantz skänkte dessutom ett dopfat och två ljusstakar i malm till kyrkan, som i dag förvaras på Kulturen i Lund. Värjan som hänger på korets östvägg hittades i gravkoret 1940 och tros ha tillhört Sten Rosensparre. De starka banden till Skarhults slott ger kyrkan en betydande roll i den riksintressanta kulturmiljön.

Även i senare tid har kopplingen till godset synliggjorts i kyrkoanläggningen, genom den familjegrav för nuvarande ägarfamiljen Von Schwerin som anlades under tidigt 1900-tal i nordöstra delen av kyrkogården. I övrigt präglas de äldsta delarna av kyr-

kogården, närmast kyrkan, av gravvårdsidealerna på 1800-talet och 1900-talets första decennier, med högresta stenar som i flera fall inringas av staket i smide eller kättingar i stenpelare. Öster om vapenhuset står två sirligt utformade järnkors, ovanliga för Skånska begravningsplatser. Kvarteren i sydost respektive längst i väst karaktäriseras istället av en utformning som blev vanlig från 1930-talet och framåt, med gravplatser omgärdade av stenramar eller lågklippta buxbomshäckar och med lägre gravstenar. Sedan 2013 finns även ett inslag av mer modernare gravskick i form av en askgravlund.

Författaren Nils Ludvig Olsson, främst känd för sin diktning på bygdemål, är begravnen på Skarhults kyrkogård.

Att tänka på:

- Kyrkans medeltida- och renässanskaraktär bör bevaras och beaktas vid alla eventuella förändringar i kyrkans exteriör och interiör. Även små ingrepp kan påverka byggnadens kulturhistoriska värden.
- Kyrkans ursprungliga och påkostade sydportal är sällsynt för landsortskyrkor.
- Kalkmålningarna i långhusets valv är några av Skånes yngsta.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen.

Kyrkan utgör en del av Riksintresse för kulturmiljövården, Skarhult [M58].

Källor och litteratur

Skarhults kyrka, Östra Strö och Skarhults församling, Lunds stift, Skåne län – Underhållsplan, 2004-11-02. Restaurator AB, Lund.

Erlandsson, Eva. *Skarhults kyrka*. Eslöv: Svenska kyrkan, 2014.

Historiskt-geografiskt lexikon öfver Sverige, sjette bandet: <http://runeberg.org/hgsl/6/0130.html>, hämtad 2017-03-02.

Lantmäteriet. Historiska kartor: <https://etjanster.lantmateriet.se/historiska-kartor/s/searchresult.html?archive=GEOIN&firstMatchToReturnLMS=1&firstMatchToReturnREG=1&firstMatchToReturnRAK=1&yMin=6184811&xMin=397295&yMax=6185811&xMax=398295>, hämtad 2017-03-02.

Länsstyrelsen i Skåne. Kulturmiljöprogram. Svenstorp-Örtofta-Ellinge-Skarhult-Örtofta: <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/lund/Pages/Svenstorp-Ortofta-Ellinge-Skarhult-Gardstanga.aspx?keyword=skarhult>, hämtad 2017-03-02.

Skarhults slott. Officiell hemsida: <http://skarhult.se>, hämtad 2017-03-02.

Riksantikvarieämbetet. Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, hämtad 2017-03-02.

Platsbesök 2016-12-01. Informant: Kyrkvaktmästare Stefan Augustsson

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2016-12-01

Fältinventering: Henrik Nilsson och Max Laserna

Foto (där inte annat anges): Henrik Nilsson och Max Laserna

Layout: Henrik Nilsson

Kvalitetsgranskning: Max Laserna, byggnadsantikvarie

Färdigställd: 2017-03-03